

Зеленка
3/31
Шувар

СІЛЬСЬКИЙ

11-12/2013

з
о
с
п
о
д
а
р

РЕДАКЦІЙНА РАДА

М. В. Гладій - академік НААНУ, д-р екон. наук, в.о. ректора ЛНУВМ та БТ

В. М. Горжеев - голова Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України, голова Наглядової ради ЛНУВМ та БТ, канд. вет. наук

Я. І. Кирилів - член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, д-р с.-г. наук, проф., перший проректор ЛНУВМ та БТ

В. М. Гунчак - член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, д-р вет. наук, проф.

І. М. Вуйцик - директор Львівського регіонального відділення Аграрного фонду України

Г. М. Седіло - член-кор. НААНУ, д-р с.-г. наук, директор Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААНУ

В. В. Снітинський - академік НААНУ, д-р біол. наук, проф., ректор ЛНАУ

М. В. Козак - академік УТА, доктор філософії, проф., заслужений працівник ветеринарної медицини України

Б. М. Куртяк - д-р вет. наук, проф.

В. В. Стибель - д-р вет. наук, проф., декан ФВМ

З. Є. Щербатий - д-р с.-г. наук, проф., декан БТФ, заслужений працівник сільського господарства України

П. М. Музика - д-р екон. наук, проф., декан ФЕМ

Ю. Ю. Варивода - канд. техн. наук, доц., декан ФХТЕ

В. Г. Самсонок - канд. вет. наук, доц.

Д. Д. Хміляр - канд. вет. наук, доц., директор ІПО

Р. П. Параняк - д-р с.-г. наук, проф.

Я. І. Півторак - д-р с.-г. наук, проф.

М. М. Полянчич - д-р екон. наук, депутат Верховної Ради України

В. В. Порошин - канд. екон. наук, голова біржового комітету Товарної біржі «Львівська Універсальна»

Р. С. Федішин - генеральний директор ТзОВ «Шувар»

ЗАСНОВНИКИ

Львівська обласна державна адміністрація
Львівська академія ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького

(Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького)

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААНУ (Інститут землеробства і тваринництва західного регіону УААН)

Львівський сільськогосподарський інститут (Львівський національний аграрний університет)

Редакція журналу «Український пасічник»

Приватна науково-виробнича фірма «Галатович»

Виробничо-комерційне об'єднання «Мостпласт» ЛТД

РЕДАКЦІЯ

Головний редактор – *М. В. Гладій*, академік НААНУ, д-р екон. наук, в.о. ректора ЛНУВМ та БТ

Заступник головного редактора – *Я. І. Кирилів*, член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, д-р с.-г. наук, проф., перший проректор ЛНУВМ та БТ

Літературний редактор – *О. Є. Смолінська*, канд. педагог. наук, доцент

Редактор – *О. Є. Лозова*, член НСП України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Біологічні науки

Й. М. Берко - академік АН ВО України, д-р біол. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Г. В. Дроник - академік НААНУ, д-р біол. наук, проф., ЛНУВМ та БТ, директор Буковинського інституту АПВ

Г. І. Калачнюк - д-р біол. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Р. П. Масляк - д-р біол. наук, проф., ЛНУВМ та БТ, заслужений діяч науки і техніки України

К. В. Секретарюк - д-р біол. наук, проф., ЛНУВМ та БТ, заслужений працівник ветеринарної медицини України

Ветеринарні науки

В. В. Влізло - академік НААНУ, д-р вет. наук, проф., директор Інституту біології НААНУ

В. М. Гунчак - член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Д. Ф. Гуфрій - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

П. І. Головач - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

В. І. Завірюха - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

О. І. Канюка - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

І. Я. Коцюмбас - член-кор. НААНУ, д-р вет. наук, проф., ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок

В. Г. Стояновський - академік УАН, д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Н. М. Хомин - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

П. П. Урбанович - д-р вет. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Сільськогосподарські науки

В. І. Буцяк - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Я. І. Кирилів - член-кор. НААНУ, академік АН ВО України, д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

О. В. Козенко - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Є. М. Колтун - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Я. І. Півторак - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Р. П. Параняк - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

С. Г. Шаловило - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

З. Є. Щербатий - д-р с.-г. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

І. А. Шувар - академік АН ВО України і МАНЕБ, д-р с.-г. наук, проф., ЛНАУ

Економічні науки

С. В. Васильчак - д-р екон. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

М. В. Гладій - академік НААНУ, д-р екон. наук

В. І. Слейко - д-р екон. наук, проф., ЛКА

І. Р. Михасюк - д-р екон. наук, проф., ЛНУ

П. М. Музика - д-р екон. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

М. М. Полянчич - д-р екон. наук, поч. проф., ЛНУВМ та БТ

М. Г. Шульський - д-р екон. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Технічні науки

Ю. Л. Білонога - д-р техн. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

І. М. Ощипок - д-р техн. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Б. Р. Ціж - д-р техн. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Я. І. Федішин - канд. техн. наук, проф., ЛНУВМ та БТ

Редакція зберігає за собою право скорочення і літературного редагування прийнятих до публікації текстів. Редакція, друкуючи матеріали, не завжди поділяє позицію авторів, не повертає надіслані дописи авторам. Листування з читачами ведеться переважно на сторінках журналу. Задостовірність опублікованих матеріалів несуть відповідальність їх автори. За рекламу несуть відповідальність рекламодавці.

У разі передруку посилання на «Сільський господар» обов'язкове. Задоставку журналів передплатникам несуть відповідальність поштові відділення зв'язку.

Підписано до друку 22. 12. 2013 р.

Адреса редакції: 79010, м. Львів, вул. Пекарська, 50. ЛНУВМ та БТ імені С. З. Гжицького, журнал «Сільський господар», тел. 239-26-29
Віддруковано з готових діапозитивів у видавництві «Сполом», 79008, м. Львів, вул. Краківська, 9

© «Сільський господар» 2013 рік

Наш розрахунковий рахунок: 26001012255 в ПФ ВАТ «Кредобанк» м. Львова, МФО 325365, код ЄДРПОУ 23887135. 79010, м. Львів, журнал «Сільський господар».

а також ізомеризація цис-форм ненасичених кислот в транс-форми, в результаті чого ці сполучення попадають в животноводческую продукцію и организм потребителів.

Ключеві слова: среда, питательные вещества, микроорганизмы, рубец, синтез, липиды, ненасыщенные жирные кислоты, гидрогенизация, транс-изомеры жирных кислот.

Рецензент: канд. вет. наук, професор КАЛІНІНА О.С.

Рільництво

УДК 332.2

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ЗАПРОВАДЖЕННЯ СІВОЗМІН – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

(Продовження. Поч. у №№ 7-10 за 2013 р.)

І. А. ШУВАР, д-р с.-г. наук, професор, академік АН ВО України,
А. І. ШУВАР, **І. С. БОЙКО**, **Н. І. МОЙШ**, **О. В. ХРАБАТИН**, здобувачі,
Л. А. ШВЕДА, магістр,
 Львівський національний аграрний університет,
Б. А. КОСТЮК, канд. с.-г. наук, директор коледжу
 Івано-Франківський коледж Львівського НАУ,
А. М. ШУВАР, канд. с.-г. наук, зав. відділу рослинництва
 Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН України,
ПЕТРО КУРАНИЦ, керівник відділу Люблінської Рільничої Палати
 м. Замосць (Польща)

Відповідно до методичних рекомендацій (затверджені Наказом Мінагрополітики та НААН від 18 липня 2008 р. № 440/71) щодо оптимального співвідношення сільськогосподарських культур у сівозмінах різних ґрунтово-кліматичних зон України продуктивність культур і загальна продуктивність сівозміни значною мірою залежить від розміщення їх у сівозміні.

Можливість одержання максимального врожаю залежить від розміщення культур після кращих попередників. За умов дотримання зазначених періодів повернення на попереднє місце вирощування можна складати схеми сівозмін будь-якого типу та виду. При цьому слід уникати насичення сівозміни культурами, близькими між собою біологічно (колосовими зерновими, бобовими). Не доцільно розмішувати колосові зернові після колосових більше двох років, бобових після бобових (табл. 2).

Таблиця 2. Періодичність повернення культури у поле сівозміни, роки

Культура	Ґрунтово-кліматична зона України		
	Полісся	Лісостеп	Степ
Пшениця озима	2-3	2-3	1-3*
Жито озиме	1-2	1-2	1-2
Ячмінь, овес	1-2	1-2	1-2
Кукурудза	можливе повторне висівання**		
Горох, вика, чина, соя, нут	3-4	3-4	3-4
Гречка	1-2	1-2	1-2
Просо	2-3	2-3	2-3
Люпин	6-8	6-7	-
Буряки цукрові, кормові, ріпак	3-4	3-4	3-4
Картопля	2-3	2-3	1-2
Льон	5-7	-	-
Соняшник	-	7-8	7-9
Капуста	6-7	6-7	6-7
Трави багаторічні бобові	3-4	3-4	3-4

Примітка: * – у Степу можливе повторне висівання пшениці озимої після пшениці, яку вирощували після пару чорного; ** – повторне висівання до 3-4 років з інтервалом, що відповідає строку повторного висівання.

Результати досліджень закордонних та вітчизняних учених свідчать про зростання ролі сівозмін як організуючої і функціональної моделі системи землеробства у розв'язанні основних проблем його розвитку – високої, сталої продуктивності сівозмін при забезпеченні відтворення родючості ґрунтів і охорони навколишнього середовища. За умов повного освоєння зональних родючості обґрунтованих сівозмін у комплексі з іншими технологічними заходами можна збільшити продуктивність ріллі на 40-50%, забезпечити при цьому відтворення родючості ґрунтів і охорону навколишнього природного середовища.

Структура посівних площ господарства залежить від ґрунтово-кліматичних умов і прийнятої спеціалізації. Співвідношення окремих культур може значно варіювати. У господарствах, які спеціалізуються на виробництві продуктів тваринництва, структура посівних площ залежить від складу кормових культур. У господарствах, що займаються виробництвом продукції рослинництва, структура посівних площ залежить від виду продукції, на якій ґрунтується спеціалізація.

Сівозміни планують таким чином, щоби поля кожної з них знаходились в одній ґрунтово-екологічній або технологічній групі земель і були рівновеликими. Розміщення полів однієї сівозміни у декількох ґрунтово-екологічних або технологічних групах земель дуже ускладнює, а іноді й зовсім унеможливує освоєння і дотримання сівозміни.

Вченими України узагальнено наукові досягнення країн світу, вітчизняний передовий досвід та результати багаторічних досліджень сівозмін в усіх ґрунтово-кліматичних зонах з урахуванням спеціалізації господарств.

Результати досліджень ННЦ „Інститут землеробства НААН”, Національного університету біоресурсів і природокористування України, Львівського національного аграрного університету та інших науково-дослідних установ Української академії аграрних наук показують, що науково обґрунтована сівозміна є основою землеробства, запорукою його стабільності, оскільки істотно впливає на водний, поживний, біологічний режими ґрунту, процеси біологізації та екологізації аграрного виробництва, швидкість детоксикації шкідливих речовин, які надходять до ґрунту в процесі сільськогосподарського виробництва.

Аналіз ситуації показав, що за сучасних умов господарювання переважна більшість землевласників та землекористувачів ігнорують основні закони землеробства, насамперед, щодо повернення до ґрунту поживних речовин, які були винесені з урожаєм, порушено науково обґрунтовані сівозміни, не витримуються вимоги щодо раціональної структури посівних площ. Вони не враховують того, що основним завданням сівозміни є:

- поліпшення родючості ґрунту й раціональне використання її поживних речовин;
- збільшення врожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості продукції;
- зменшення забур'янення посівів, їх вразливості до хвороб і шкідників;
- зменшення негативного впливу вітрової й водної ерозії;
- поліпшення екологічного стану території.

Ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від набору культур для вирощування та їх співвідношення, тобто від структури посівних площ. Раціональна структура посівних площ повинна забезпечувати:

- виконання вимог щодо чергування культур у сівозмінах відповідно до ґрунтово-кліматичних умов і спеціалізації господарства;
- поліпшення родючості ґрунту та стану довкілля;
- внутрішню потребу для господарства продукції рослинництва;
- раціональне використання трудових ресурсів і засобів виробництва, особливо техніки;
- виробництво кормів для тваринництва у необхідних обсягах, високої якості з найменшими витратами коштів;
- виконання договірних зобов'язань щодо реалізації продукції високої якості.

Головним критерієм науково обґрунтованої структури посівних площ є максимальний вихід продукції (в грошовій формі, в зернових одиницях або інших формах) з одиниці площі при найменших витратах праці і коштів. Іншими критеріями можуть бути: прибуток з 1 га, окупність витрат, собівартість 1 ц кормопротеїнової одиниці тощо.

Сільськогосподарські культури здатні збагачувати ґрунт органічними речовинами (кореневі і післяжнивні та післязбиральні рештки). Кількість рослинних решток, які залишаються у ґрунті після збирання врожаю, залежить від ґрунтово-кліматичних умов, біологічної групи рослин, тривалості їх вегетації, глибини орного шару ґрунту, гранулометричного складу ґрунту, умов живлення рослин, рівня врожаю, способу його використання та ін. (табл. 3, 4).

Таблиця 3. Біомаса рослинних решток окремих рослин, т/га

Культура	Кількість рослинних решток за даними		
	Й. Тибурського (J. Tyburski)	І. А. Шувара	О. С. Кузьменка
Пшениця озима	3,31	4,0	-
Жито озиме	3,22	-	-
Ячмінь ярий	2,54	3,8	-
Овес	2,86	-	-
Боби кінські на насіння	3,14	-	-
Картопля	0,91	2,0	-
Кукурудза	-	-	3,8
Люцерна	8,22	-	6,7
Буркун білий	-	-	7,6
Конюшина червона	5,23	7,5	7,4
Еспарцет	-	-	5,5
Гірчиця біла (проміжні посіви на зелений корм/сидерат)	1,42	2,4/5,6	2,9
Фацелія (проміжні посіви)	1,57	-	-
Конюшина біла (підсівна)	3,65	-	-
Вико-вівсяна сумішка	-	4,6	2,8
Редька олійна (зелений корм/сидерат)	-	5,7	-2,7
Ріпак озимий (зелений корм/сидерат)	-	4,2/6,9	-
Райграс однорічний (зелений корм)	-	2,2	-

Таблиця 4. Чинники збільшення (+) і зменшення (-) кількості органічних решток у ґрунті, т/га (за Eich і Kindler)

Рослина, органічні добрива		Гранулометричний склад ґрунту:		
		легкий	середній	важкий
Коренеплоди овочеві	1 га	-1,26	-1,40	-1,54
Кукурудза, зелені овочі	1 га	-1,12	-1,15	-1,22
Зернові, олійні, технічні культури на волокно	1 га	-0,49	-0,53	-0,56
Однорічні трави: на насіння	1 га	+0,32	+0,35	+0,38
трави	1 га	+0,95	+1,05	+1,16
Бобові, сумішки	1 га	+1,89	+1,96	+2,10
Проміжні культури на зелене добриво	1 га	+0,63	+0,70	+0,77
Гній, суха маса	1 т	+0,35		
Гноївка, суха маса	1 т	+0,28		
Солома, суха маса	1 т	+0,28		
Листки буряків, проміжне вирощування		+0,14		

Таким чином, раціонально здійснена організація території, що повною мірою враховує вимоги охорони навколишнього середовища, є істотним чинником збільшення ефективності природокористування.

(Далі буде)

Сільський господар

Щомісячний науково-практичний журнал

№11-12/2013 р. (213-214)

У номері

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

- О. Цісарик, І. Сливка, О. Білик, О. Лесик.* Склад та властивості овечого молока, отриманого від овець різних порід Буковини 2
- Л. Шевченко.* Особливості обміну речовин у тканинах курей-несучок при згодовуванні β -каротину біотехнологічного синтезу..... 5
- О. Чипак, Н. Родзяк.* Економічна ефективність вирощування кукурудзи на зерно в сільськогосподарських підприємствах Рівненської області 8
- Н. Магрело.* Вплив гірничовидобувного комплексу на стан довкілля..... 13

ВЕТЕРИНАРІЯ

- Р. Пелень, В. Семанюк, Н. Семанюк, Є. Гащук, Г. Бутинська.* Результати порівняльного аналізу використання еритроцитів собак і свиней для визначення адгезивної активності мікроорганізмів 16
- В. Стибель, Ю. Остап'юк, І. Турко.* Роль тварин та продукції тваринництва у виникненні сальмонельозної токсикоінфекції 18
- В. Стояновський, О. Мацюк, І. Коломісць.* Шляхи підвищення адаптаційних можливостей організму поросят в умовах технологічного стресу 21

БДЖІЛЬНИЦТВО

- В. Пап, С. Керек, Е. Кейль.* Поглиблене вивчення деяких морфологічних ознак карпатських бджіл, їх породна характеристика та диференціація за допомогою програмного забезпечення «Веетогр»..... 25

БІОТЕХНОЛОГІЯ

- О. Коритко.* До питання про роль мікроорганізмів у трансформації окремих компонентів середовища 32

РІЛЬНИЦТВО

- І. Шувар, А. Шувар, І. Бойко, Н. Мойли, О. Храбатин, Л. Шведа, Б. Костюк, А. Шувар, П. Куранц.* Еколого-економічне обґрунтування та запровадження сівозмін – вимога сьогодення 36

ЗНАНЕ Й НЕЗНАНЕ

- Б. Чернушкін, І. Максимович, М. Леньо.* Походження та основні породи собак 39

МОЛОЧНІ ПРОДУКТИ – ВДОМА

- Ю. Гачак.* Домашні кулінарні вироби із використанням кисломолочного сиру..... 40

ПОСТАТІ

- М. Падура.* Дослідник історії античної ветеринарної медицини 41

ЮВІЛЕЇ

- Вірний батьківським заповітам 44